

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1.1. ДАТУМ И ОРГАН КОЈИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ

Одлуком бр. 1039/1 донетом на седници одржаној дана 21.3.2024. Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду образовало је Комисију за оцену докторске дисертације докторанда **Марине Младеновић Митровић** под насловом „**Рукописне збирке народних приповедака у Етнографској збирци САНУ до 1914. године**”, урађену под менторским руковођењем др **Немање Радуловића**.

1.2. САСТАВ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Немања Радуловић
Звање: редовни професор
Ужа научна област: Српска књижевност-Народна књижевност
Датум избора у звање: 23.1.2021.
Установа на којој је запослен: Филолошки факултет БУ

2. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Смиљана Ђорђевић Белић
Звање: виши научни сарадник
Ужа научна област: Српска књижевност-Народна књижевност
Датум избора у звање: 28.2.2023.
Установа на којој је запослен: Институт за књижевност и уметност

3. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Александра Бјелић
Звање: доцент
Ужа научна област: Књижевност са методиком
Датум избора у звање: 25.1.2023.
Установа на којој је запослен: Педагошки факултет у Ужицу

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име (име једног родитеља) презиме:	Марина (Пера) Младеновић Митровић
Датум и место рођења:	26.10.1988. Београд
Наслов мастер рада:	Однос Вука Караџића и Вука Врчевића према стилизацији народних приповедака
Датум одбране мастер рада:	23.9.2013.
Установа где је одбрањен мастер рад:	Филолошки факултет БУ
Научна област из које је стечено академско звање мастера:	Српска књижевност

III СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији

„Веселин Чајкановић као приређивач збирке Српске народне приповетке“. *Савремена српска фолклористика* 11. зборник радова са Међународног научног скупа одржаног од 1. до 3. октобра 2021. у Тршићу. Ур. С. Ђорђевић Белић, Д. Лајић Михајловић, Б. Сикимић. Београд : Удружење фолклориста Србије : Универзитетска библиотека "Светозар Марковић" ; Лозница : Центар за културу "Вук Караџић" ; Тршић : Научно-образовно културни центар "Вук Караџић", 2022. 413-429.

„Збирка народних приповедака Милоша Ивковића у светлу савремене фолклористике“. *Савремена српска фолклористика*. 9. Зборник радова са Међународног научног скупа одржаног од 2. до 4. октобра 2020. у Тршићу Београд : Удружење фолклориста Србије : Универзитетска библиотека "Светозар Марковић" ; Лозница : Центар за културу "Вук Караџић" ; Тршић : Научно-образовно културни центар "Вук Караџић", 2021. 353-374.

„Усмена традиција у збиркама народних приповедака Атанасија Николића - етнопоетички приступ“. *Научни састанак слависта у Вукове дане* 45 (2015). 87-97.

„Фолклористички приступ Алана Дандеса између структурализма и психоанализе“. *Језик, књижевност, значење*. Ниш: Филозофски факултет, 2016. 47-57.

IV НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Рукописне збирке народних приповедака у Етнографској збирци САНУ до 1914. године

V ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет докторске дисертације је анализа корпуса усмених приповедака које чине део Етнографске збирке Архива Српске академије наука и уметности, који је формиран од 1886. до 1914. Корпус обухвата збирке Јована Срећковића, Николе Јакшевца, Драгутина Костића, Дене Дебељковића, Светислава Марића, Вида Жуњића, Петра Мирковића, Николе Кукића, М.Ачића, Тодора Бушетића, Луке Грђића Бјелокосића, Симе Милеуснића, Јована Мутића, Михаила Ризнића, Тихомира Ђорђевића, Јована Воркапића, Николе Ђорића, Милана Обрадовића, Јанка Ђорђевића, Симеона Ђурића, Милоша Ивковића, Станоја Мијатовића, Душана Зорића, Ђорђа Ојдровића, Милојка Веселиновића, Јована Зорића, Крсте Божовића, Лазара Думе и Гаје Н. Поповића. Обухваћен је такође архивски материјал који је пратио формирање овог корпуса (реферати, преписка), као и антологија Веселина Чајкановића (*Српске народне приповетке*, 1927) заснована на њему. Циљ дисертације је вишеструк. Један је да се покаже историјат формирања корпуса, односно једног обимног дела ове архивске збирке. То укључује анализу историјског и културног контекста у ком се тај подухват одвијао. Истовремено се преко анализе формирања корпуса као циљ поставља и приказ формирања важних концепата националне фолклористике, односно успостављање историје дисциплине у српској хуманистици, на првом месту концепата аутентичности и (савременом терминологијом) текстуализације. Још један циљ јесте приказ фолклористичких особина овог корпуса. То се односи на могућности његове класификације кроз постојеће фолклористичке класификације приповедних типова и жанрова. У првом случају реч је о систему типова који је успостављен у Арне-Томпсоновом (Арне-Томпсон-Утеровом индексу). Приказ фолклористичких особина обухвата и демонстрацију могућих трагова усмености и извођења кроз анализу оних текстуалних маркера који могу потицати из контекста извођења. Тако је циљ уједно и да се демонстрирају различите врсте текстуализације, а преко тога и да се размотри питање аутентичности појединачних збирки, корпуса у целини па да се изведу теоријски закључци о питањима аутентичности и текстуализације.

VI ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Полазна хипотеза је да овај недовољно проучен корпус представља текстуализацију усменог прозе у различитим видовима, али и да истовремено великим делом садржи мистификоване текстове. Друга је да је формирање овог корпуса било део формирања научне фолклористике код Срба крајем 19.в, али и ширих културних и идејних пројеката тог периода. Трећа је да анализа типова (према Арне-Томпсон-Утеровом систему) који су овде присутни пружа нов и потпунији увид у целину српског наративног фолклора. Четврта је да писане збирке представљају барем једним делом текстуализације извођења и да садрже одређене маркере који упућују на перформативни контекст, те се и шира теоријска питања усмености и текстуализације могу потврдити кроз низ прелазних облика и нијанси укључењем анализа делова овог корпуса.

VII КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

У уводу се представља кратак историјат формирања Етнографске збирке САНУ (тада Српске краљевске академије) до 1914. уз образложење ове временске демаркације у оквиру дисциплинарне историје, историје идеја и шире друштвене и политичке историје. Објашњава се пројекат настављања рада који је започео Вук Караџић, уз проширење истраживања на области које Вук није могао да посети, те се анализирају ставови Стојана Новаковића о неопходности систематичног рада, а потом и преглед могућих околности због којих није дошло

до објављивања ове грађе. На основу обимне архивске грађе приказују се расправе о збиркама у самој Академији, полемике око питања аутентичности у широј научној јавности, формална питања контроле над грађом, све у широком распону од времена зачетка пројекта, па до периода након Другог светског рата. Уз историју саме збирке даје се и преглед њеног места у фолклористици, односно употребе у проучавању прозе, али и проучавања саме збирке као појаве и свих питања везаних за њу (рад Илије Николића; полемике око Марамбоа и аутентичности). Посебна пажња посвећена је ставовима С. Новаковића, Тихомира Ђорђевића и Војислава Јовановића Марамбоа. Након тога рад на формирању колекције и активности појединаца смештају се у историјски контекст Источног питања и рада на јачању културно-политичких веза са Србима ван тадашње Краљевине Србије као матице. Даје се детаљан осврт нарочито на термин Стара Србија и показује како су га користили савременици, што је од значаја с обзиром на велик број збирки са тог подручја, као и реакција на однос према Босни, за време аустро-угарске управе. На тај начин рад на прикупљању грађе смештен је у контекст тадашњег ширег ангажовања на плану просвете и културе које је одраз реакција српске елите на след историјских збивања у периоду након Берлинског конгреса па до избијања Првог светског рата.

Потом се даје преглед корпуса (самих збирки приповедака), уз објашњења проблема атрибуције и архивске класификације. Образложено је зашто ће у корпус бити укључена и предања која се налазе у истим овим збиркама, мада она нису тако систематично бележена у то доба и мада, за разлику од приповедака, не постоји међународни индекс типова.

У наредном сегменту даје се преглед теоријских питања и представљање методологије приступа. Једно је сама улога „сакупљача као посредника“, његовог позиционирања између емске и етске позиције и улоге у обликовању збирке. Представљено је више нивоа у којима се испољава улога сакупљача (стилизиција текста, рекреирање усменог извођења, текстуализација). Друго је везано за питање жанра, типа приповетке и индексације. Уз преглед усвојених међународних и националних класификација прозних жанрова, пружен је и преглед критике самог појма жанра (Путилов, Дандес), те савремена ревитализација жанровског приступа у мултидисциплинарном приступу (Коски). Што се појма типа тиче, пружен је осврт на историјат индекса, од Арнеа преко Томпсонових ревизија до Утера, а након тога и систематизација критика упућених самом појму типа и историјско-географском методу (Проп, Холбек, Дандес и други). Пружени су закључци новијих истраживања која истичу шта је у том наслеђу данас могуће употребити. Засебно се даје историјат употребе Арне-Томпсоновог система у проучавању прозе у српској фолклористици.

Основни део тезе чини преглед самих збирки (редом према инвентарском броју). Обухваћене су 34 збирке различитог обима и из разних крајева (Шумадија, југ, исток, запад Србије, Македонија, Војна граница, Босна). За сваку збирку дају се подаци о сакупљачу, информаторима, терену, стању рукописа, уз текстолошке коментаре, те о одлуци Одбора Академије. Потом следи анализа индикатора усмености, односно питања текстуализације, што доводи до закључка о карактеру саме збирке (од верног записивања преко оног које је разумљиво у контексту ране фолклористике до потпуних фалсификата). Након тога даје се класификација грађе према жанровским поделама и (као засебан одељак) према Арне-Томпсоновом индексу типова.

За збирку Јована Срећковића закључено је да је жанровски разноврсна, уз склоности ка морализацијама, а да су Чајкановићеве интервенције ишле у правцу отклањања стилске редундантности. Збирка Николе Јакшевца из Пирота повезана је са његовим дијалектолошким радом а он је одређен као „сакупљач-аутсајдер“. Показано је, уз ослањање на раније истраживање Илије Николића, како је Чајкановић прилагођавао дијалекат норми у штампаном издању. Збирка је разноврсна, али доминирају хумористичке приповетке. Закључак је да се ова збирка (једна од најобимнијих у корпусу) може посматрати као целина јер је Јакшевац координирао рад различитих помоћника на терену. Кратка збирка Драгутина Костића, оцењена је као продукт једног информатора склоног хумору. За збирку Дене Дебељковића даје се опширно текстолошко и архивистичко објашњење стања грађе и односа према оним деловима корпуса које је објавио Владимир Бован. Сама збирка обухвата и локалну историју, анегдоте и предања, биографске податке, етнографске белешке, демографске белешке и оне везане за

црквена питања; и у онима које нису примарно фолклорног карактера може се наћи грађа фолклорне природе, а за ову прилику издвојене су само приповетке. Збирка Светислава Марића анализирана је у оквиру његове позиције између инсајдера и аутсајдера, што је утицало и на његов однос према дихотомији норма/дијалекат. Марићев „књижевни“ приступ грађи већ је постајао анахрон у време када је формирао своју збирку. Обимна збирка Вида Жуњића, која углавном садржи бајке и хумористичке приповетке, такође је била предмет Чајкановићевих, првенствено језичких, редиговања. У ареалном погледу збирка је од значаја јер је једина у корпусу са подручја западне Србије. Пошто обухвата и друге жанрове, а типови се лако дају класификовати, закључено је да је једна од значајнијих за преглед типова у грађи. За учитеља из Босне Петра Мирковића, који је послао две збирке, пружају се детаљни биографски подаци везани за контекст раног 20.в. и његову књижевну активност. Његов рад на прози сврстан је у прелазни облик тзв. „фолклорно-ауторске приповетке“ (Душан Иванић), што, разумљиво, има последица и по стилизацију објављене грађе. У збирци доминирају новеле, док је цела грађа обележена локалним колоритом. Даје се и детаљна биографија и осврт на књижевни рад Николе Станкова Кукића, са ослањањем на претходна истраживања Снежане Самарције. Пошто је Кукић и објављивао грађу, отворила се могућност за поређење рукописне и штампане верзије. Оцењено је да невелика грађа није толико занимљива по себи, колико због доприноса широј слици усменог стваралаштва Срба у Хрватској. Сасвим кратка збирка М. Ачића (неутврђеног имена) добила је оцену да се збирком може назвати само у контексту рада Академије, али да ипак доприноси бољој слици типова, односа локалног и универзалног и текстуализације. Две збирке учитеља Тодора Бушетића (без података о информаторима и начину бележења) разматрају се у локалном контексту бележења грађе из Левча којим су се бавили и други сарадници Академије и каснији фолклористи. На језичком плану збирке се удаљавају од стила усмене приповетке, али не залазе у књижевноуметничку стилизацију. Бушетићев начин бележења, дефинисан као „фактографски приступ бележењу народних приповедака“ вероватно долази од тога што је, као следбеник Цвијићеве школе, хтео да пружи етнографску грађу. За збирку Луке Грђића Бјелокосића пружају се биографски подаци о самом сакупљачу и подаци о начину бележења. Кандидат долази до закључка да је Грђић успешно „рекреирао“ ситуацију усмене комуникације, укључујући естетске квалитете усменог приповедања. Збирка је жанровски разноврсна (мада хумористичких приповедака има најмање), а Чајкановићев интервенција готово да није ни било приликом објављивања. Збирка Симе Милеуснића оцењена је као непоуздана компилација грађе из часописа. За жанровску хетерогену збирку Јована Мутића (уз податке о његовој широј фолклористичкој активности), најобимнију са подручја Босне, пружена је детаљна анализа записаних варијаната у поетичком систему жанрова. Чајкановић је приликом објављивања Мутићеве грађе искривио слику о њој јер у њој доминирају хумористичке приповетке, често опсценог карактера, док је Чајкановић изабрао да представи друге жанрове. Збирка Михаила Ризнића са југа Србије разматра се као део његових језичких, етнографских и археолошких активности. Мада је био записивач који је дошао „споља“, Ризнић је настојао да представи народни живот и културу области уз „висок степен разумевања“ и са осећајем за естетске аспекте казиваног. Збирка Тихомира Ђорђевића је, с обзиром на његов пионирски рад у области етнологије, добила посебну пажњу када је реч о методолошким питањима. Закључено је да се управо због нове парадигме, односно померања од филолошког и дијалектолошког приступа ка етнографском, његов рад на записивању разликује од осталих сарадника Српске краљевске академије. Чајкановићеве недовршене интервенције и одустајање од објављивања овде су неминовно представљене у контексту сарадње двојице колега. Збирка Јована Воркапића (једна од најобимнијих у корпусу) анализира се са становишта експлицитних изјава самог сакупљача о поступку записивања, као и са становишта регионалних особености, односно у поређењу с другима који су сакупљали у истој области, те напослетку са становишта поетике појединих усмених информатора. „Збирка“ Николе Ђорића постављена је у све претходно поменуте могуће контексте, али и контекст његовог преводилачког рада. Мада невелика, грађа из збирке Милана Обрадовића добила је због вредности детаљну стилистичку и наратолошку анализу. Збирка учитеља Јанка Ђорђевића анализирана је као редак пример збирке предања. Збирци Симеона Ђурића посвећено је доста контекстуалне историје, због специфичне позиције самог

Ђурића који је, како откривају биографски подаци, био између посредник између усмених и писаних токова, али још више због полемике о збирци Владимира Красића и оптужбама за плагијате која је у периоду између два рата укључила водећа имена српске (Чајкановић, Јовановић Марамбо) и светске (Поливка) фолклористике. Како показују касније реакције питања отворена полемиком не могу се сматрати затвореним, тако да кандидат овде након исцрпног прегледа даје своје виђење полемике. Одајући Јовановићу признање на нивоу непосредног поређења текста, Марина Младеновић Митровић овде закључује да се један део сличности у троуглу Ђурић-Микуличкић-Красић може објаснити пропусним границама између усмених и писаних извора и учешћем писаних извора у преносу варијаната. У жанровској анализи и прегледу типова нарочита је пажња посвећена архаичним слојевима бајки које чине претежни део Ђурићеве збирке. Збирка дијалектолога Милоша Ивковића детаљно је анализирана са становишта учешћа дијалектологије у формирању фолклористике, теренском раду и текстуализације усменог извођења, уз осврт на пренос варијаната из објављене Вукове збирке у усменом приповедању. У Ивковићевом случају анализиран је и интелектуално-историјски контекст рада, односно утицај Александра Белића и Чајкановића на његов рад, као и на каснију судбину рукописа. Збирка Душана Зорића има свега једну приповетку, али је пружен шири осврт на сакупљачки рад ове личности која је била присутна у позоришном животу. Обимна грађа из збирке Станоја Мијатовића представљена је, након исцрпне анализе жанрова и поређења са објављеним варијантама у књигама Мијатовића, као рад савесног сакупљача, што се супротставља Марамбоовом закључку о плагијатима. Рад Ђорђа Ојдровића довео је до правог историјског и биографског истраживања у представљању овог сакупљача. Збирка Милојка Веселиновића такође је представљена у оквиру терена (Призрен, Охрид, Тетово) и историјског тренутка (крај 19.-почетак 20.в), као део његовог рада који је више укључио народне песме. Збирка Јована Зорића из Босне представљена је, колико материјал, допушта садржински, стилски и историјски. Обимне збирке Крсте Божовића отвориле су питање применљивости Индекса, као и питање Чајкановићевих интервенција у објављеним верзијама. Збирка Лазара Думе детаљном анализом оцењена је као плагијат збирке Кузмана Шапкарева. Збирка Гаје Поповића оцењена је као значајна за проучавање регионалне прозе упркос невеликом обиму.

Закључак се састоји од три дела. У првом се своде резултати присуства АаTh типова у српском приповедном фолклору у различитим регијама, те тиме и присуства жанрова. Нарочита пажња посвећује се улогама сакупљача и редактора и питањима текстуализације. У другом се збирка ситуира у контекст рада Академије и фолклористике тог доба. У трећем се посебна пажња посвећује антологији Веселина Чајкановића који је 1927. објавио један број приповедака из те архивске грађе и показује се на који начин је Чајкановић интервенисао у објављеним текстовима, те се нуде закључци о начелима која су га могла руководити у томе. Теза садржи и додатак од нарочитог значаја: индекс свих приповедака из обрађених збирки. Индекси на крају сваког одељка посвећеног појединачним збиркама овде су обједињени.

VIII ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Дисертација је представила богату архивску фолклорну грађу усмене прозе која се чува у Архиву САНУ. Етнографска збирка Архива САНУ аналогна је фолклорним архивима у другим срединама и представља најбогатији фолклорни архив у домаћој средини. Приповетке које се тамо чувају широј јавности постале су приступачније у антологијском избору Чајкановића (1927). Фолклористи су се бавили тим збиркама у склопу истраживања појединих тема и типова или истраживања историје националне фолклористике. Дисертација је уз приповетке укључила и предања. Чак и са временском границом, која је утемељено образложена, реч је о огромном корпусу који се у дисертацији по први пут представља на синтетички начин. Приступ кандидата обухватио је два нивоа што је довело и до тога да се резултати и научни доприноси тичу више аспеката. Један ниво је фолклористичка анализа самог корпуса. Марина Младеновић Митровић спровела је индексацију прегледаних приповедака према Арне-

Томпсоновом међународном индексу. Реч је о изузетно значајном задатку када се има у виду да српска фолклористика нема објављен индекс типова народних приповедака. Ово кључно методолошко оруђе које се примењује више од века, у националној фолклористици било је примењивано на појединачне збирке. Снежана Самарџија обрадила је у дисертацији на овај начин српске и хрватске објављене збирке 19.в. Обрадом неколико хиљада приповедака из 34 збирке дисертација Марине Младеновић Митровић даје преко потребну допуну српској фолклористици која ће једног дана бити од значаја за израду целовитог индекса. За индексацију је коришћена верзија Арне-Томпсоновог индекса из 1961, уз контролу према Утеровој ревизији Индекса из 2004. Мада наизглед може деловати да је реч о пристајању уз застарелу парадигму, након што је историјско-географски метод изгубио свој доминантни положај у другој половини 20.в. са успоном структурализма, заправо у 21.в. рад на индексима доживљава обнову, како показује ревизија коју је спровео Утер, али и низ издања индекса везаних за различиту грађу које је у последњих двадесет година објавила Финска академија наука у знаменитој едицији *Folklore Fellows Communications*. Исто важи за фолклористику на јужнословенском подручју. Кандидаткиња је потпуно упућена у критике које су изречене на рачун Арнеовог (Арне-Томпсоновог) система, од Пропове *Морфологије бајке* (1928), преко критика Дандеса, Холбека и других, тако да њен приступ индексацији, али и самом концепту типа, задржава као методолошку позадину свест о свим критикама, условности одређења и подела, што утиче на изнијансираност у приступу грађи. Кандидаткиња је уз поменуте индексе користила још неколико индекса из „класичног“ доба историјско-географске методе: Симонсуријев индекс финских митолошких предања (што је од значаја с обзиром да предања нису предмет интернационалне индексације) и индекс руских приповедака Андрејева. Истовремено се користе индекси настали у новије доба: бугарски индекс (1994), индекс шведских предања Клинтберга (2010) и словеначких приповедака М. Кропеј Телбан (2015). Од значаја је и употреба индекса турских приповедака Еберхарда и Боратава (1953) јер је њиме показана евроцентричност, односно условност наводно међународног система. Индекс Еберхарда и Боратава од значаја је и за одређење појединих типова из српске грађе, што упућује на културолошке утицаје и кретања. Коришћене су и необјављени индекси Снежане Самарџије и Љубице Јанковић. На тај начин теза истовремено представља допуну српској фолклористици оном врстом рада која је међународно доминирала у првој половини 20.в, као и рад у складу са савременим кретањима и обновом интереса за питања индексације. Представљање индексације у чисто техничком смислу решено је на двоструки начин: свака збирка засебно има грађу класификовану по типовима, а на крају тезе као засебан додатак стоји индекс целокупне грађе. Закључује се да су најфреквентнији типови АaTh 1,15 (од прича о животињама), 301, 506, 507, 531 (од бајки), 750, 756С (од легендарних приповедака), 850 (од новела), 1007 (приповетке о глупом диву). Изнета је и теза да нема толико учесталих „контаминација“ које би се могле сматрати екотиповима (Фон Сидов), мада уз опрезну напомену да ово захтева поређење са штампаном грађом. Због свега овога овај рад биће незаобилазан у изучавању српске усмене прозе, као и у њеном посматрању у међународним оквирима.

Овај рад обухватио је више од строго фолклористичког аспекта индексације. Укључене су текстолошка анализа, провера архивских података, биографска и историјска реконструкција података о сакупљачима и њиховим информаторима, што је кандидата одвело на терен детаљног и нимало једноставног историјског истраживања које је по први пут донело неке податке о сакупљачима, збиркама и раду Одбора Академије. Да је само ово био предмет дисертације, она би била од великог значаја за српску фолклористику. Ова открића и анализе искоришћени су за дубље анализе саме грађе и њеног представљања. Марина Младеновић Митровић није, наиме, стала код индексације, већ је сваку збирку, односно грађу, анализирала жанровски те је установила само састав појединачних збирки, а тиме и ширу слику српске усмене прозе у великом временском и још већем географском распону. И овде је неопходно напоменути да је жанровска анализа спровођена уз пуну свест о критици самог концепта жанра и литерарности фолклора (Путилов) што је одредило минуциозност у анализама појединих варијаната.

Полазећи од података о регионалној распрострањености, теза залази у културолошке и поетичке интерпретације аклиматизације одређених типова, мотива, жанрова и поступака. На пример, истакнута је дужина и сложена композиција приповедака из Војне Границе наспрам краткоће оних из Македоније и источне Србије; снажан оријенталан утицај у грађи из Босне (који се види и у колориту и у уклапању варијаната у систем Еберхарда и Боратава); присуство бајки у целокупном корпусу, а неујдначено присуство легендарних приповедака, слаба заступљеност прича о животињама у западним крајевима и тако даље. Удружени са грађом из објављених збирки и часописне грађе, као и из приповедака из архива након 1914, ови подаци могу открити вредне регионалне и надрегионалне особености, као и њихове могуће историјске и етнолошке узроке. Најтежи и најизазовнији део у који се Марина Младеновић Митровић упустила у истраживању јесте анализа текстуализације, односно оних маркера у тексту који би се могли посматрати као траг непосредне усмене комуникације, али који су можда и само стилизација записивача. Од записа до записа и од збирке до збирке, ослањајући се на тезе фолклориста друге половине 20.в. и савремених аутора (Хонко, Рајхл), где је појам текстуализације добио важно место у методологији и разумевању самог фолклорног текста, дају се закључци који показују варијетете и нивое преласка усменог извођења у писани текст.

Рад на овој теми помогао је разрешавању још једног питања, незаобилазног када је реч о збиркама у Етнографској збирци Архива САНУ, а то је аутентичност. Ово питање, које и иначе прати све старије записе, нарочито је било отворено поводом овог корпуса, првенствено због ауторитета Војислава Јовановића Марамбоа који је највећи део те архивске грађе прогласио фалсификатима. М. Младеновић Митровић пажљиво приступајући свакој збирци доноси закључке о свакој од њих понаособ тако што води рачуна о вишеструким нивоима и могућностима преноса текста и позиције сакупљача, односно приређивача. Кандидаткиња је упозната са новијим истраживањима која су заузела одређен „ревизионистички“ став према Марамбоовим закључцима (Ј. Пандуревић, С. Кнежевић, А. Бјелић) доказујући да је његов филолошки рад често био вођен врло ригидним (и за његово време) концептом аутентичности, док новија фолклористика границе усменог и писаног сматра пропустљивијима. Ово нипошто није одвело кандидаткињу у некритичко проглашење целокупне грађе аутентичном. Заправо је један од доприноса тезе што је за неке збирке, чак и неке које раније нису ни помињане у том контексту, сада несумњиво утврђено да су фалсификати или плагијати (рецимо, збирка Лазара Думе, где је за једну приповетку раније било познато да је фалсификат, сада је у целини сагледана као плагијат). Док је потврдила и доказала сумњиву природу збирке Јована Зорића, у случају Станоја Мијатовића дошла је до закључка супротних Марамбоовим. Детаљно се разматра и мотивација која је могла стајати иза таквих поступака (материјална корист, политички циљеви). Али, то није навело кандидата да напусти свој основни принцип анализе текстуализације на више нивоа и да понуди у неким случајевима предлоге читања која су разумљива у контексту тадашње накнадне текстуализације која реконструише изворни перформативни контекст. Питања аутентичности и текстуализације неминовно су довели до осврта на чувену антологију Веселина Чајкановића која је представила најширој јавности овај огроман корпус (и до данас га представља), а која истовремено остаје да важи као узор фолклористичког и филолошког објављивања текста, мада су и нека ранија истраживања, још од И. Николића, скретала пажњу на Чајкановићеве интервенције. Овде су та запажања потврђена и проширена. Показано је ван сваке сумње да је опсег Чајкановићевих интервенција био врло велик. Узроци за то су очигледно били његово схватање о (аутентичном) језику, подвргавање дијалекта норми, али на многим местима и цензура, када је била реч о опсценој грађи. Сем ово строго фолклористичког, допринос тезе јесте и анализа овог корпуса не као фолклорне грађе саме по себи већ као целине која је настала у одређеним историјским и друштвеним оквирима, те тиме припада историји фолклористичке дисциплине код Срба и историји српске културе. Показано је формирање методологија и концепата у тадашњем проучавању (за које кандидаткиња користи термин „фолклористика“ као кровни), као и како је доминантно филолошка парадигма (везана за дијалектологију) временом ако не замењена, а оно допуњена више етнографским приступом. Ипак, закључак је да чак и ако збирке не откривају контекст извођења, оне откривају другачије контексте (књижевноисторијски, културноисторијски, политички), а неке збирке изворно настале с првенствено лингвистичким

плановима постају део фолклорног контекста накнадно, реконструктуализацијом. Истовремено је овај рад контекстуализован у тадашњој националној културној политици односа према Србима ван Краљевине Србије, што се нарочито јасно показује на примеру Стојана Новаковића. Марина Младеновић Митровић јасно и утемељено представља историјски и друштвени контекст овог рада, али успешно избегава редукционизам који би рад тадашњег круга у Академији свео на манифестацију политичких идеја, већ уочава аспекте разумљиве у историјском контексту и оне који су били вођени тада актуелним научним токовима, па издваја из њих оно што се уградило у историју српске фолклористике оцењујући рад Одбора као систематичан. Ови делови тезе допринос су историји дисциплине и историји српске културе, па и политичкој и друштвеној историји.

IX ПРОВЕРА ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду* и налаза у извештају из програма *iThenticate*, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације **„Рукописне збирке народних приповедака у Етнографској збирци САНУ до 1914. године“** аутора **Марине Младеновић Митровић**, констатовано је да утврђено подударње текста износи 5%.

Овај степен подударности последица је цитата, личних имена, библиографских података о коришћеној литератури, као и претходно публикованих резултата докторандових истраживања, који су проистекли из његове дисертације, што је у складу са Чланом 9. Правилника.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду*, извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

X ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

Комисија за оцену докторске дисертације констатује да је дисертација **„Рукописне збирке народних приповедака у Етнографској збирци САНУ до 1914. године“** кандидата **Марине Младеновић Митровић** оригинално и самостално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

Комисија стога предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати с позитивном оценом Извештај о оцени докторске дисертације под насловом **„Рукописне збирке народних приповедака у Етнографској збирци САНУ до 1914. године“**, коју је урадио кандидат **Марина Младеновић Митровић** под менторством др **Немање Радуловића** и да је, у складу са прописима, упути Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на разматрање.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1. _____
др Немања Радуловић
председник Комисије

2. _____

др Смиљана Ђорђевић Белић
члан Комисије

3. _____
др Александра Бјелић
члан Комисије